

Føroyskur uttanríkispolitikkur, Danmark og ES

– Tá vit tosa um umsiting av teimum uttanríkismálum, sum hava serligan týðning fyri Føroyar, er merkisvert, at hóast økið er danskt, hava Føroyar í friði og náðum yvirtikið fleiri toluliga týðandi petti í umsitingini, og hetta er hent í sátt og semju millum føroysku og dansku fyrisitingina, sigur Ingibjörg Berg, cand. scient. pol.

Formelt sæð er ikki so nógv at siga um føroyskan uttanríkispolitikk, tí sambært grein 5, stk. 2 í Heima-stýrslógini, hava »Rígs-myndighederne...« afgørelsen i spørgsmål, der angår rigets forhold til udlandet». Hinvegin vita vit, at føroyskir myndugleikar í summum førum sjálvir fult út hava hesi viðurskipti um hendur, eitt nú tá talan er um fiskivinnuavtalur við Noreg og Ísland, uttan at hetta hevur ført til heimildarstríð við ríkismyndugleikarnar.

Um hetta skal skiljast soleiðis at danska stjórnin hevur góðkent hesar avtalur við ikki at mótmæla teimum, ella um man velur at skilja tað soleiðis, at Heimastýrið í praksis hevur fingið myndugleika til at gera avtalur við einstøk grannalond um viðurskipti, sum ikki hava búskaparlígan týðning fyri Ríkið í síni heild, er ilt at siga.

Eitt annað týðandi tekin um at Føroyar sum partur av danska ríkinum hava eina aðra millumtjóða støðu enn t.d. Bornholm er, at tá Ríkið skrivur undir millumtjóða avtalur, ið bert viðvíkja Føroyum, skriva bæði føroyskir og danskir myndugleikar undir. Og millumtjóða avtalur, sum skulu samtykkjast á Fólkatíngi, skulu eisini leggjast fyri føroyska heimastýrið áðrenn tær fá gildi í Føroyum, um tær eisini fevna um føroysk viðurskipti.

Yvirløkur

Tá vit tosa um umsiting av teimum uttanríkismálum, sum hava serligan týðning fyri Føroyar, er merkisvert, at hóast økið er danskt, hava Føroyar í friði og náðum yvirtikið fleiri toluliga týðandi petti av umsitingini, og hetta er hent í sátt og semju millum føroysku og dansku fyrisitingina. Sum heild er ikki nógv tosað um evnið: bert ógvuliga sjáldan hevur verið talan um nakran tvídrátt ríkispartanna millum, og stíg fyrstigeru Føroyar slopar at hava ein eitt vet meira virkan, sjálvstøðugan leiklut á avmarkaðum økjum, uttan at nøkur politísk avgerð er tikið hesum viðvíkjandi. Helst man bera til at sleppa eitt fiut petti longur

Ingibjörg Berg, cand. scient. pol.

tann vegin í tolni, og tað man vera nóg gott, ella hvussu?

Broytingar á altjóða leikpallinum

Sum teimum flestu kunnugt so hevur tað, at kalda krigið er hildið uppat, avgerandi broytt fortreyttir fyri snøgt sagt øllum viðurskiptum á altjóða leikpallinum. Ikki minst tá talan er um millumlanda viðurskiptini í Vestureuropa, siggja vit enn bert byrjanina av teimum avleiðingum, henda stórbroyting fær.

Størstu avleiðingar fyri Føroya viðurskipti við umheimin eru uttan iva, at stórir partar av Týsklandi enn einaferð eru savnaðir í eitt ríki.

Søguliga eru altíð komnar stórar reimingar og ofriður í Europa, tá Týskland er styrknað, og tí eru ikki bert hini ES-londini, men flestøll lond í heiminum altráð eftir at styrkja tey bond, ið knýta Týskland at ES.

Hetta verður gjørt við at útbýggja ES-samarbeiðið á øllum økjum, og tað nógv skjóttari enn nakar annars hevði roknað við, ikki av handilspolitiskum, men av trygdarpolitiskum ávum.

So skjótt er ES-politikkurin broyttur, at meðan danski sosialdemokratiski flokkurin í 1986 kundi

skriva beinleiðis í innleiðingini til frágreiðingina »Et åbent Europa:« »Vi afviser skridt mod en EF-Union, vi ønsker ikke at opgive retten, vi ønsker ikke flere beføjelser til Europaparlamentet og vi ønsker ikke at ændre balancen mellem Fællesskabets institutioner«, og táverandi danski forsætisráðharrin Poul Schlüter um somu tíð kundi siga, at »Unionen er stendeg«, so er longu nú so langt síðan at sama »Union« varð til, at vit heilt nátturliga siga ES í staðin fyri EF. Í dag vita vit at tað europeiska samveldið er ein veruleiki, vit noyðast at liva við.

Felags ES-uttanríkispolitikkur

Tað at ES eisini hevur felags uttanríkispolitikk, kann gera uttanríkispolitisku støðu Føroya rættuliga áhugaverda: ES hevur longi havt felagsumboðan í altjóða samstarvi sum endamáli, men nú kundu vit rokna við, at okkurt av álvara hendir hesum viðvíkjandi.

Og hvussu so við Føroyum? Hvat hendir við grinda-drápinum, tá Bretland skal umboða okkum í IWC, og hvussu stór verður føroyska kvotan á Flemisch Cap, tá portugisarar skulu samráð-

ast í NAFO okkara vegna? Og soleiðis kunnu vit fara gjøgnum alt altjóða samstarv um fiskivinnu, og meira afturat.

Vert er at minna á, at tá tað so sjáldan hevur verið trupult hjá dønum at umboða okkum, so er tað ikki minst tí at danska og føroyska fiskivinnan eru so ymiskar, at um eitt øki er av alstórum týðningi fyri okkum, hevur tað havt lítið ella onki upp á seg fyri teir, og øvugt. Tí er danska stjórnin ongantíð av álvara komin í nakra tví-støðu. Tað sama kann ikki sigast um øll hini limalondini í ES, ikki minst um eitt nú Noreg eisini letur seg draga uppi.

So hvørt sum ES í stóri og stóri mun kemur at umfata fleiri og fleiri máløki, noyðist danska stjórnin eisini at hava fyri eyga, at um teir krevja nógv á einum øki, er minni møguleiki fyri at onkur vil gera teimum ein beina á onkrum øðrum øki. Tí kunnu vit rokna við at tað kemur at gerast alt tyngri og tyngri hjá teimum at sita báðumegin samráðingaborðið, bert tí at teir eisini skulu umboða okkum.

Mugu taka støðuna upp til umhugsunar nú

Sostatt er nógv sum bendir á, at Føroyar, eisini av uttanríkispolitiskum grundum koma at taka støðu sína til Danmark – og harvið ES – upp til umhugsunar. Vit noyðast at meta um, um vit røkja áhugamálið okkara sum frægast við framvegis at halda okkum uttan fyri ES (og hervið í minsta lagi yvirtaka stórar partar av uttanríkispolitiska økinum), ella um vit skulu fara uppi, og vóna at vit onkursvegna kunnu yvirleva sum tjóð, hóast tað er púra óhugsandi, at vit á nakran hátt kunnu fáa ávirkan á avgerðartilgongdina í Bruxelles.

Rokna vit við at vit bara kunnu sita og bíða, tí at okkum ikki nýtist at taka støðu til slík mál, koma vit petti fyri petti undir ES-stýri, og vit sleppa soleiðis undan sjálvi at taka støðu. Tað er ómakaleyst, men er tað tað, vit vilja?

Tað er undrunarvert, at tað í einum samfelag, sum sær stórt í at kalla seg demo-

FORUM 94

Javnaðarkvinnur í Norðurlondum fyrireika seg í løtuni til kvinnuráðstevnuna, FORUM 94, sum verður í Ábo í Finnlandi í døgunum 1.–6. august '94.

Javnaðarkvinnur ætla at gera seg sjónligar undir heitinum S-kvinnur. Í løtuni verður ein work-shop undir heitinum Sosialdemokratiske kvinders indsats i framtidens Europa fyrireikað. Eisini fara tær at skipa fyri einari »festligari« demonstration við sang, tónleiki, skeltum og røðum, fyri at gera javnaðarkvinnur sjónligar.

Annars luttaka javnaðarkvinnur við fleiri til-tøkum. Svenskar SSU-kvinnur hava eina framsýning, tær kalla: Skapa tína framtíð. Tær framsýna lutir úr leiri, tekningar, málningar og skriva. Norðurlendsku SU-kvinnur skipa fyri einum seminari undir heitinum: Norðurlendskur umhvørvispolitikkur – eitt fyrir-dømi. Finskar kvinnur skipa fyri seminari um: Kvinnan og Javnaðarflokkurin. Seminarið hjá dansku S-kvinnunum kallast: Kvinnur í politikki – Hvørji krøv seta kvinnur til E.S.?

Føroyskar kvinnur luttaka eisini á FORUM. Tað er Kvinnusamskipan Føroya, ið skipar fyri. Kvinnusamskipanin er at hitta í Mettustovu í Havn hvørt mikukvöld kl. 20–22, har tú kanst fáa tilmeldingarblað og aðrar upplýsingar um FORUM. Tú kanst eisini seta teg í samband við Elina Lindenskov, tlf. 11424, um tað ikki liggur fyri at koma í Mettustovu mikukvöld.

KOSTNAÐUR

Luttøkugjaldi til FORUM er 100 FIM. (umleið 120 d. kr.)

Ferðamøguleikar: Við flogfari úr Føroyum til Danmark, við bussi til Stockholm, við ferju til Ábo. Henda ferðin fer at kosta uml. 3.250–4.000 d.kr. Hin møguleikin er at ferðast um Danmark við flogfari til Finlands, kostnaður um 4.200–4.400 d.kr.

Gistingarmøguleikarnir eru nógvir, kostnaðurin er frá 75–430 fim. fyri náttina, alt eftir um tú ynskir at liggja í soviposa ella búgva á hotelli.

Føroyska Kvinnusamskipanin mælir til, at føroysku kvinnur búa saman í einum studentabýli, og hava tær búlagt 50 pláss. Kostnaðurin fyri alla vikuna er 1.100 fim.

Tilmeldingarfreistin fyri luttøku á FORUM 94 er úti 1. mai, so nú er at skunda tær, um tú ætlar at vera við.

Góða ferð!

Elin

kratiskt, ikki er størri áhugi fyri teimum avleiðingum, tað fer at hava fyri føroyska sjálvræðið, at avgerðarrætturin – ikki bert í uttanríkis-málum, men í øllum málum, sum danska stjórnin eisini umsitur okkara vegna – stíg fyrstigeru verður flutt frá dansku stjórnini til embætismennin í Bruxelles. Helst kemur hesin manglandi áhugi av at uttanríkispolitikkur ongantíð í álvara hevur verið umrøddur her. – Ella er hetta veruliga av minni týðningi, sammett við hvør tollurin er á royktum

laksi, ella um vit, tí vit í løtuni fiska mest upsa og kongafisk, eiga at gerast limir í ES.

Ingibjörg Berg

